

Knektbacken – Fredsgatan öster om Slottsgatan

L1980:4669
Olaus Petri 3:12 och Knektbacken 20
Örebro kommun och län
Närke

Leif Karlenby

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

Översigtskarta över Örebro län med platsen för schaktningsövervakningen markerad i rött.

© 2020 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2020:43

Författare Leif Karlenby

Kvalitetsgranskning Nina Balknäs

Grafisk form Nina Balknäs

Omslagsfoto Schaktet i Fredsgatan med Försäkringskassans gamla hus i bakgrunden.

Foto Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_200001

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2020:43

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Knektbacken – Fredsgatan öster om Slottsgatan

L1980:4669

Olaus Petri 3:12 och Knektbacken 20

Örebro kommun och län

Närke

Leif Karlenby

Lst dnr 431-2152-2020

Tekniska och administrativa uppgifter

Län Örebro
Kommun Örebro
Landskap Närke
Socken Örebro
Fastigheter Olaus Petri 3:12 och Knektbacken 20

Fornlämningsnummer L980:4669
Lämningstyp Stadslager
Datering Medeltid-historisk tid

Typ av undersökning Arkeologisk undersökning
i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens beslutsdatum 2020-03-25
Länsstyrelsens diarienummer 431-2152-2020
Uppdragsnummer i Fornreg 202000433
Arkeologgruppens projektnummer P20031

Projektledare Leif Karlenby
Fältpersonal Leif Karlenby

Undersökningstid 1–4 juni 2020
Undersökt yta 85 kvadratmeter, 54 löpmeter
Inmätningsteknik Manuell inmätning
Koordinatsystem SWEREF 99 TM
Höjdsystem RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvicare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

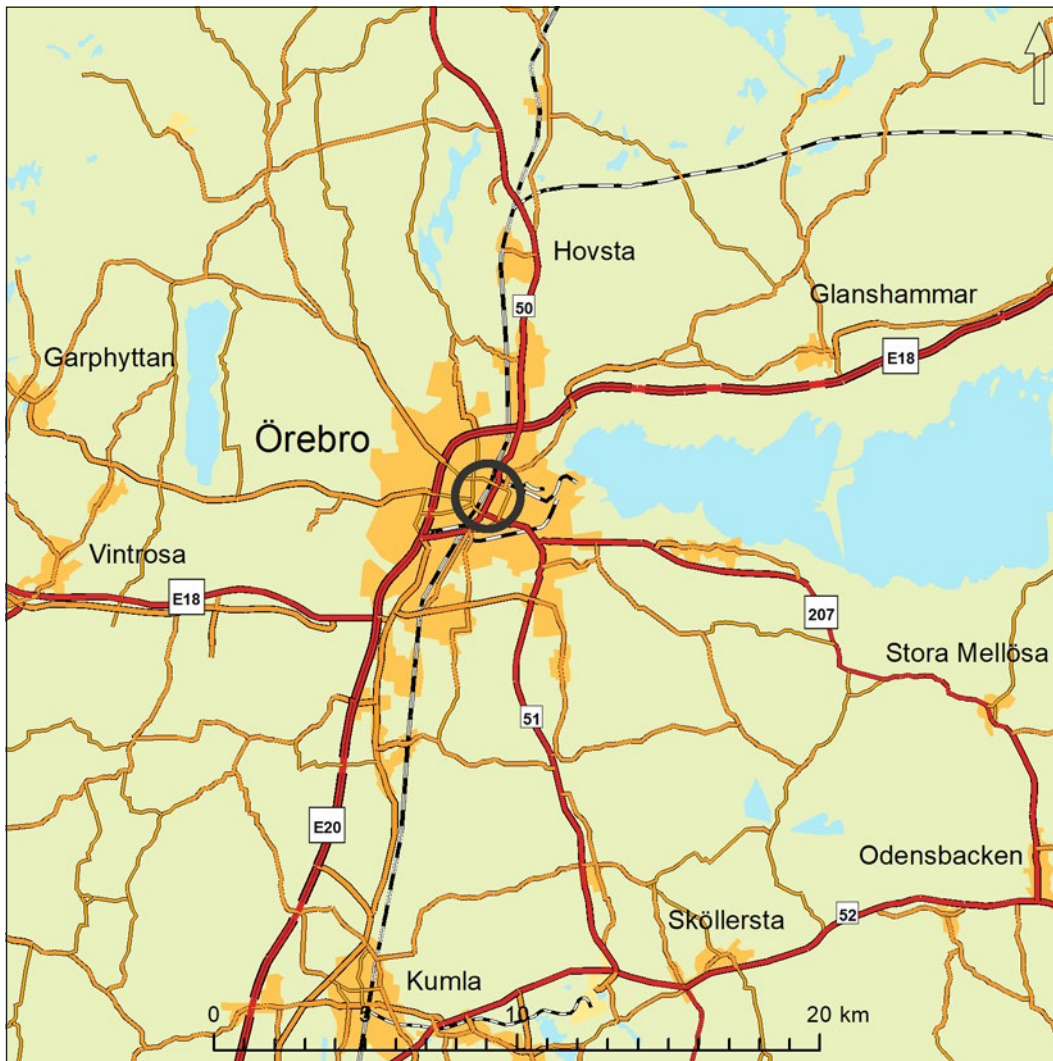
Digitala data förvaras tillsvicare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd påträffades.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	7
Syfte och målgrupper	7
Metod och genomförande	7
Resultat	9
Tolkning	12
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	12
Referenser	14

Figur 1. Karta över Örebro med platsen för schaktningsövervakningen markerad med rött. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

Länsstyrelsen har uppdragit åt Arkeologgruppen AB att genomföra en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning i samband med att FVB AB utför anläggningsarbete för fjärrkyla på Fredsgatan öster om Slottsgatan, fastigheterna Olaus Petri 3:12 och Knektbacken 20 i Örebro.

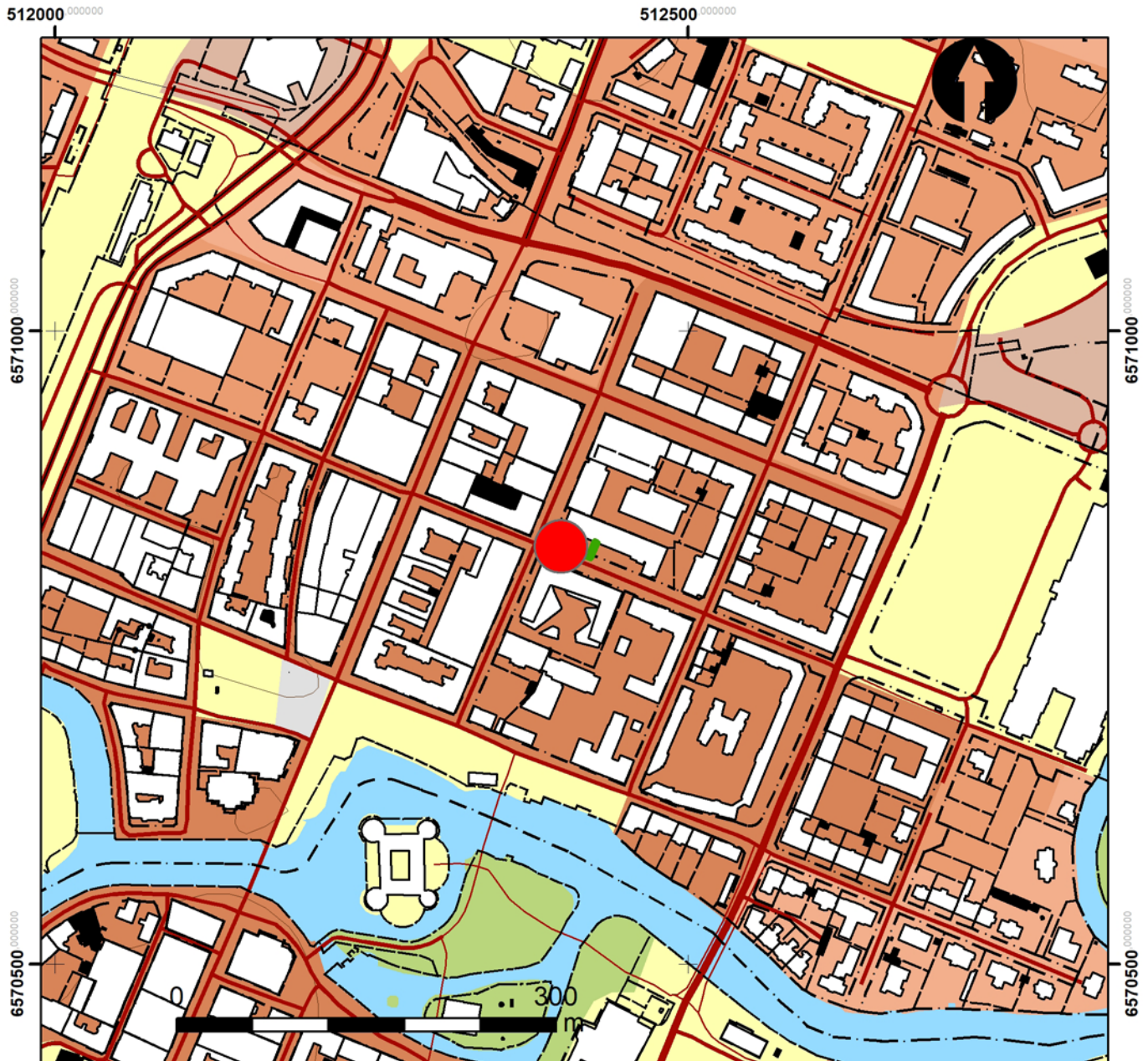
Platsen är belägen inom lämningen L1980:4669 (RAÄ 83) som utgörs av Örebro stadslager varför Länsstyrelsen gjort bedömningen att det kunde finnas spår av fornlämningar inom ytan.

Ingenting av arkeologiskt intresse framkom vid schaktningarna. I samband med tidigare schaktningar för byggnader på båda sidor om gatan samt för ledningsdragningar i gatan har den gamla markytan – och därmed förknippade lämningar – kommit att avlägsnas, oftast till ett djup av åtminstone 1,5 meter. I ett mindre parti in mot byggnaden på den norra sidan av gatan fanns på cirka 0,5 meters djup ett tunt skikt med rötter som antyder ett läge för den gamla markytan, dock var all eventuell matjord avschaktad och endast övergången mot alven bevarad.

Inledning

Länsstyrelsen har uppdragit åt Arkeologgruppen AB att genomföra en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning i samband med att FVB AB utför anläggningsarbete för fjärrkyla på Fredsgatan öster om Slottsgatan, fastigheterna Olaus Petri 3:12 och Knektbacken 20 i Örebro.

Platsen är belägen inom lämningen L1980:4669 (RAÄ 83) varför Länsstyrelsen gjort bedömningen att det kunde finnas spår av fornlämningar inom ytan.

Figur 2. Karta över centrala Örebro med det schaktningsövervakade området utmärkt med röd prick.
Skala 1:5 000.

Bakgrund och kulturmiljö

Området är beläget norr om Svartån och i utkanten av den äldre staden. I området har tidigare diverse aktiviteter föregått, bland annat har slotts-trädgården legat i området. Fram till 1800-talets slut har området dock legat som åker eller äng. I sydöstra delen av området ska vapensmedjor ha anlagts under 1600-talet.

Strax söder om ytan har lämningar påträffats efter Örebro fängelse och spår efter tidigare odling, men området var svårt skadat av senare aktiviteter (Bergold 2013a). Inne på gården till Karolinska skolan gjordes en förundersökning år 2012. Då påträffades endast odlingsjord (Bergold 2013b).

Längs Slottsgatan, norr om Fredsgatan, undersöktes bebyggelselämningar i ett schakt för fjärrkyla år 2019. Det rörde sig om spår efter rustbädd och en skalmur. De påträffades på 1,6 meters djup. I övrigt var området om- och uppgrävt i och med sentida schaktningsarbeten. Det kan röra sig om lämningar från 1600-talet (Balknäs 2019).

Syfte och målgrupper

Syftet med schaktningsövervakningen var att övervaka att ingen fornlämning kom till skada vid arbetena.

Målgrupperna är i första hand Länsstyrelsen och uppdragsgivaren FVB AB som kan behöva resultaten i sitt fortsatta arbete.

Metod och genomförande

Den arkeologiska undersökningen genomfördes som en schaktningsövervakning, det vill säga att arkeolog följde schaktningsarbetena på plats. Schaktet grävdes från den södra sidan av Fredsgatan, strax öster om Slottsgatan, tvärs över Fredsgatan varefter schaktet grävdes längs den norra sidan av Fredsgatan för att ansluta mot byggnaden på norra sidan av gatan. Schaktet grävdes sammanlagt 50 meter enligt plan i figur 4 och till ett djup av 1,6 meter. Sektion ritades för hela schaktets längd och lagerföljden beskrevs och tolkades. Sektionen fotograferades också i de fall det var möjligt utifrån omständigheterna (rör och dylika hinder).

Figur 3. Vy från öster över det längre schaktet i Fredsgatan. Notera ledningarna i den norra schaktväggen (till höger i bild) samt svagt noterbart fjärrvärmekulverten i den södra väggen (till vänster).

Resultat

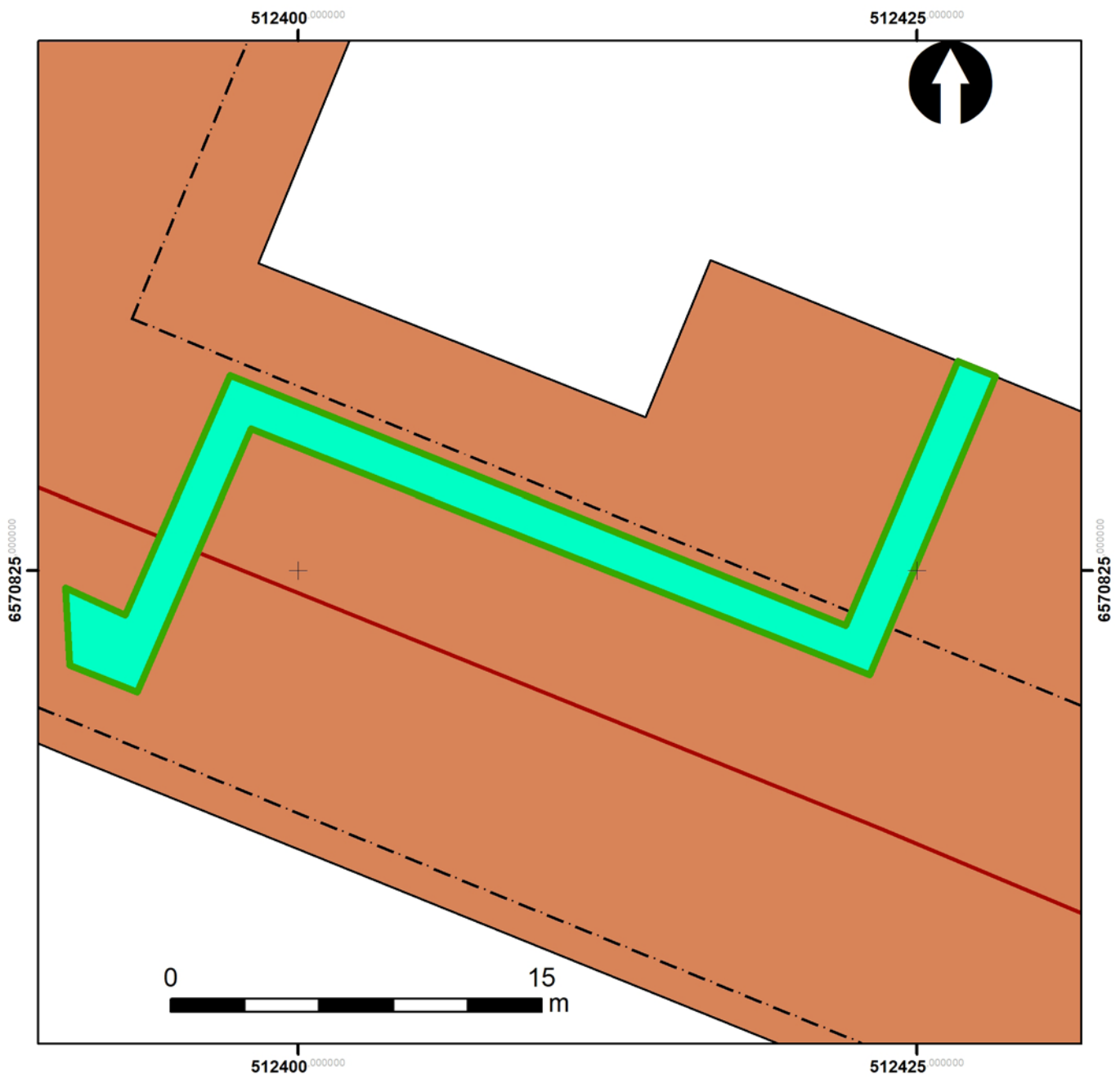
Schaktet grävdes i en slags S-form (se figur 4). Det anslöt till befintlig kyla längs med Öbo:s nya kontor på den södra sidan av Fredsgatan, gick tvärs över gatan, längs med denna och sedan anslöt till Försäkringskassans före detta kontor på den norra sidan.

I det första partiet tvärs över Fredsgatan (N-S) bestod lagren av fyllnadsmassor till ett djup av åtminstone 1,5 meter, därunder vidtog naturliga, glaciala avlagringar av silt och lera. Överst fanns asphalt eller i ett mindre parti gräsmatta. Under dem fanns dels matjord, dels sättgrus i ett skikt av 0,10–0,20 meter. Därunder fanns ett påfört lager sand av varierande tjocklek, som upp gick som mest till 0,5 meters tjocklek. I den södra delen fanns en nedgrävning, vars botten sluttade mot söder, som var fylld med matjordsblandad morän. I den fanns också stycken av asphalt, vilket antyder att den tillkommit under senare tid. Troligen hör den ihop med bygget av Öbo:s kontor. I den västra del en av schaktet fanns fyra i nord-syd löpande avloppsrör. Nedgrävningen för dem gick ända ner i botten av schaktet och var fylld med sand. Inga bevarade fornlämningar kunde iaktas i schaktet.

I den öst-västliga sträckan (28 meter lång) fanns på cirka en meters djup en fjärrvärmekulvert och på cirka 0,5 meters djup fanns flera ledningar och kablar. Ingenstans fanns gammal markyta eller anläggningar.

I den 13 meter långa sträckan in mot Försäkringskassans gamla kontor fanns inte heller några arkeologiska lämningar bevarade. I ett parti mitt på stack från den underliggande moränen två stora block upp. Mellan dem fanns ett mindre parti där ett skikt med rötter påträffades. Det utgjordes förmodligen av det undre partiet i skiljet mellan den gamla markytans matjordsskikt och den underliggande alven.

Figur 4b) Plan över schaktet. 1:250.

Tolkning

På grund av de omfattande byggnationsarbeten som försiggått i området under andra hälften av 1900-talet och början av 2000-talet fanns inget bevarat av tidigare lämningar i området. Utifrån undersökningar i närområdet kan man sluta sig till att det tidigare funnits enstaka bebyggelse och tunnare kultur-lager, förmodligen spår av odling. I området fanns tidigare slottsträdgården samt under en period ett antal badstugor (Balknäs 2019; Bergold 2013a).

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Syftet med schaktningsövervakningen var att tillse att ingen fornlämning kom till skada vid arbetet. Det kunde vid detta arbete avgöras att det inom undersökningsytan inte fanns kvar någon fornlämning. Därvid anser Arkeologgruppen AB att resultaten väl motsvarar i undersökningsplanen uppställda mål.

Figur 5. Anslutningspunkten för fjärrkylan mot huset på norra sidan av Fredsgatan. Foto från söder.

Referenser

Tryckta källor

- Balknäs, N. 2019. *Fjärrkyla på Ribbingsgatan och Slottsgatan*. L1980:4669, Örebro socken och kommun, Närke. Arkeologgruppen AB rapport 2019:15. Örebro.
- Bergold, H. 2013a. *Kvarteret Husaren 5*. Närke, Örebro socken och kommun, RAÄ 83:1. Arkeologgruppen AB rapport 2012:10. Örebro
- Bergold, H. 2013b. *Husaren 4, Örebro*. Husaren 4, RAÄ 83:1, Örebro stad och kommun, Närke. Arkeologgruppen AB rapport 2012:19. Örebro.

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2020:43

